

UOT: 339.187.62

KƏND TƏSƏRRÜFATI TEXNİKALARININ LİZİNQININ SƏMƏRƏLİ TƏŞKİLİNİN NƏZƏRİ-METODOLOJİ ASPEKTLƏRİ

R. S. İSMAYILLI
AKTN Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzi

Məqalədə aqrar sahədə lizinq xidmətlərinin yaradılmasının nəzəri-metodoloji əsasları, lizinqin üstünlükləri, lizinq müqaviləsində tərəflərin hüquq və öhdəliklərinin təfsiri, ölkənin kənd təsərrüfatı texnikaları ilə təminat səviyyəsinin qiymətləndirilməsi öz əksini tapmışdır. Bu istiqamətdə problemlərə toxunulmuş, cədvəllər əsasında təhlil aparılmış, lizinq münasibətlərinin səmərəli təşkili məsələləri nəzərdən keçirilmişdir.

Açar sözlər: lizinq xidməti, lizinq ödənişləri, lizinq müqaviləsi, investisiya, operativ lizinq, maliyyə lizinqi, istehsal vasitələri, maliyyə institutları, kənd təsərrüfatı məhsulu istehsalçıları.

Lizinq, anlayış olaraq uzunmüddətli investisiyalaşdırmanın maliyyə aləti kimi ötən əsrin 60-cı illərindən etibarən daxil olmasına baxmayaraq, bu xidmət sahəsi icarənin müasir anlamında öz yolunu ibtidai kirayələmədən başlayaraq əsrlərlə formalaşdırmışdır. Nəzəriyyədə və təcrübədə müxtəlif cür izah edilən lizinqin mahiyyətinə baxışların müxtəlifliyi və ziddiyyətlər bu xidmətin çoxfaktorlu təbiətindən xəbər verir. Lizinq mexanizmi icarə ilə sıx bağlı olmaqla yanaşı, özündə kredit və investisiya fəaliyyətinin də ünsürlərini birləşdirir. Mexanizm eyni zamanda istehsal vasitələrinin alqı-satqı yolu ilə alınmış sonradan müvəqqəti istifadəyə verilməsində əmlak münasibətləri kompleksini təşkil edir. Lizinq xidmətlərinin üstün cəhətləri sırasında əsas məqamları aşağıdakı kimi qeyd etmək mümkündür:

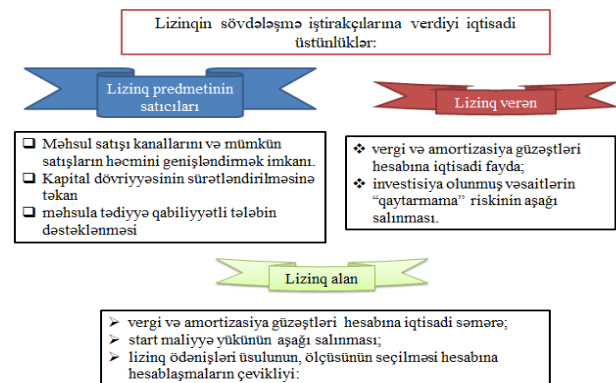
- istifadəçi tərəfindən lizinq obyektinin alınması zamanı xərclərin azalması və ya mərhələli bölüşdürülməsi;
- sahibkarlıqla məşğul olan subyektlərin təsərrüfat fəaliyyətinin və pul dövriyyəsinin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla, lizinq ödənişlərinin optimallaşdırılması;
- avadanlıqların dövrü olaraq yenilənməsi və bununla müntəzəm olaraq müasir texnologiyalardan istifadə imkanlarının artırılması.

Təbii ki, bu siyahını genişləndirmək də olardı. Lakin burada diqqət yetirilən nüans lizinqin əsasən istehsal xərclərinə və lizinq ödənişlərinə yaradacağı qənaət nəticəsində müasir texnikalara əlçatanlığı qiymətləndirməkdir.

Funksiyalar qismində nəzərdən keçirməli olsaq, maliyyə, istehsal, satış, vergi və amortizasiya güzəştlərinin əldə olunması şəklində bölgü apara bilərik. Maliyyə funksiyası kənd təsərrüfatı istehsalçısını lazımi istehsal vasitələrini əldə edərkən onun dəyərini birdəfəlik ödəməkdən azad edərək, uzunmüddətli kredit formasında realizasiyasını

təmin edir. İstehsal funksiyası dəyəri yüksək və mənəvi cəhətdən köhnəlmiş avadanlıqların alınmasını deyil, cari dövr üzrə müvəqqəti istifadə yolu ilə istehsal problemlərinin operativ həllini göstərir. Bu şərt maddi-texniki təchizatı yaxşılaşdırmağın və işlək texnikalara əyətərliyin səmərəli üsuludur. Satış funksiyası lizinq obyektini birdəfəlik alma gücünə sahib olmayan istehsalçıların lizinq mexanizminə cəlb olunması yolu ilə istehlakçı arealının genişlənməsi və yeni satış bazarlarının əldə olunmasıdır. Vergi və amortizasiya güzəştlərinin əldə olunması funksiyası operativ lizinq yolu ilə götürülmüş maşın və avadanlıqların istifadəsinin balansında əks olunmaması, lizinq ödənişlərinin istehsal olunan məhsul və göstərilən xidmətlərin maya dəyərinə daxil edilməsi yekununda vergiyə cəlb edilən gəlirin azaldılması, lizinq müqaviləsinə əsaslanan sürətli amortizasiyanın tətbiqi nəticəsində vergi yükünü azalması və əmlakın yenilənməsinin sürətləndirilməsi kimi üstünlüklər əldə etməyə imkan verir.

Şəkil 1

Bildiyimiz kimi, aqrar sahənin yüksək məhsuldarlıqlı maddi-texniki ehtiyatlarla təminatının formalaşması əmək məhsuldarlığının artmasına, bu da dolayısıyla istehsalın maya dəyərini aşağı düşməsinə və müəssisənin rentabelli fəaliyyətinin

təşkil edilməsinə səbəb olur. Kənd təsərrüfatı istehsalçılarının təsərrüfat fəaliyyətinin nəticələri texnikaya, cins mal-qaraya, gübrəyə, toxuma olan tələbatın ödənilmə dərəcəsiindən xeyli asılıdır. Eyni zamanda burada istehsal vasitələrinin yalnız ümumi səviyyəsi yox, səmərəli strukturu parametrinə də fikir verilməlidir. Məsələn, Beyləqan rayonu üzrə traktorların sayı ilə yanaşı, aqreqatlaşdırılmış maşın və alətlərin nisbəti də tələbatın öyrənilməsində nəzərə alınmalıdır. Bundan ötrü, bütün regionlarda ixtisaslaşma nəzərə alınaraq, kənd təsərrüfatı texnikasına, digər maddi-texniki ehtiyatlara tələbatın normativini, eləcə də onlara tədiyyə qabiliyyətli tələbi əsaslandırmaq gərəkdir.

Maddi-texniki ehtiyatlarla təminat üzrə respublika və yerli strukturların formalaşması üçün müvafiq proqramların, yerli istehsal sənayesinin, müəyyən bazar infrastrukturalarının olması vacibdir. Hazırda respublikamızda kənd təsərrüfatı məhsulu istehsalçılarının maddi-texniki ehtiyatlarına olan təminatını "Aqrolizinq" ASC və xırda ölçüdə bir neçə özəl lizinq təşkilatları həyata keçirir. Regionlarda isə kənd təsərrüfatı istehsalı vasitələri üzrə topdansatış bazarlar hələ tam formalaşmayıb. Belə bazarların təşkilində regional kommersiya bankları, investisiya fondları kreditor, yerli kənd təsərrüfatı texnikaları istehsal edən kompaniyalar və xarici şirkətlərin ölkəmizdəki distribütorları təminatçı, Dövlət Aqrar İnkişaf Mərkəzi (DAİM) yanında Fermerlər Şurası isə tələbatın öyrənilməsində marketoloq qismində çıxış edə bilirlər. Ölkədə son zamanlarda kooperasiya münasibətlərinə diqqətin artırılması fonunda getdikcə miqyaslanan iri təsərrüfatçılıq formaları səhmdar və ya kooperativ əsaslarla da öz fondlarını yaratmaq mərhələsinə transformasiya etmişdir. Xüsusi vəsaitlər hesabına maliyyələşən bu struktur miqyas effekti amilinə görə istehsal xərclərinin azaldılmasına da öz töhfəsini vermiş olur.

Lizinq xidmətinin səmərəli təşkil edilməsi üçün lizinq müqaviləsinin düzgün tərtib edilməsi əhəmiyyətli şərtidir. Müqavilə üç tərəfin (lizinqalan, lizinqverən və istehsalçı) qarşılıqlı fəaliyyətini əks etdirdiyindən burada tərəflərin öhdəlikləri və məsuliyyəti aydın göstərilməlidir. Yazılı bağlanan lizinq müqaviləsində göstərilən punktların olması vacibdir: Müqavilənin adında lizinq forması, lizinqə verilən obyektin geniş təsviri, tərəflərin hüquq və vəzifələri, müqavilənin müddəti, lizinq obyektinin verilmə yeri və qaydası, müqavilə əsasında göstəriləcək əlavə xidmətlər, lizinqlə bağlı ödənişlərin, eləcə də lizinqverənə ödəniləcək mükafatın həcmi, hesablaşma qaydalarını əks etdirən lizinq ödənişlərinin metodoloji cədvəli, lizinq obyektinin saxlanması və təmir edilməsi şərtləri, müqavilə müddətindən əvvəl icra olunan ödəmələrin hesablanması qaydası, tərəflərin fors-major

hallardan doğan risklərdən sığorta olunması. Sistemli təsvir etsək, müqavilənin əsas bölmələri kimi aşağıdakılardan istifadə olunur: I. Lizinqın implementasiyası şərtləri; II. Lizinq ödənişinin məbləği; III. Avadanlığın göndərilməsi; IV. Tərəflərin hüquq və öhdəlikləri; V. Müqaviləyə xitam verilməsi halları; VI. Müqavilənin icrasının dayandırılmasından sonrakı fəaliyyət. VII. Avadanlığın geriye nəql edilməsi ilə bağlı öhdəliklər; VIII. Tərəflərin hüquqi ünvanı və bank rekvizitləri. Lizinq müqaviləsi əsasən baza adlanan dövrü əhatə edir ki, bu müddət ərzində hər iki tərəf zəmanətli hüquqi statusa malik olurlar. Müqavilədə hər bir hal üzrə ayrıca hesablanan lizinq ödənişləri göstərilir. Avadanlığın istifadəyə təhvil vermə şərti və avadanlığın təsadüfi sıradan çıxma riskinin mümkünlüyü halları da tərəflər arasında razılaşdırılır. Lizinqalan istifadəyə götürdüyü maşın və avadanlığın texniki təlimatlara uyğun istismarını təmin etməlidir və lizinqverənin razılığı olmadan heç bir dəyişiklik etmək hüququna malik deyildir. Müqavilənin başlıca şərtlərinin ödənilmədiyi hallarda lizinq şirkəti müqaviləyə xitam vermək hüququna sahibdir. Bu halda lizinqalan dəymiş zərəri sövdələşməyə uyğun şəkildə ödəməyə borcludur. İstifadəçi lizinq ödənişlərini edə bilmədikdə, avadanlıq lizinqverən tərəfindən geri alınır. Burada əsas problem geri alınmış avadanlığın təkrar lizinq bazarına təqdim edilməsindədir. Bu cür texnikaların satışı və təkrar istifadəyə verilməsində müqavilə üzrə təsbit edilməyən ziddiyyətlərin ortalığa çıxması texnikaya ehtiyacın olduğu müddətdə işlək texnikaların kəmiyyət məhdudluğuna səbəb olur.

Cədvəl 1

Kənd təsərrüfatının texnika ilə təminatı

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
100 ha əkin sahəsinə düşən traktor sayı, ədəd	13,3	12,8	13,9	14,3	7,7	10,5	13,1
1 traktora düşən əkin sahəsi, ha	75	78	72	70	129	96	76
Müvafiq bitkilərin 1000 ha əkin sahəsinə düşən kombaynların sayı, ədəd							
Taxılıyağan	1,9	1,7	2,1	2,3	0,7	1,4	1,8
Pambıqıyağan	0,9	1,4	2,2	3,7	4,6	1,7	2,3
Kartofıyağan	0,3	0,3	0,6	0,6	0,1	0,1	0,2
Çuğundurıyağan	1,2	2,5	1,8	1,6	1,2	0,1	0,6
1 kombayna düşən müvafiq bitki əkinləri, ha							
Taxılıyağan	526	578	483	434	1369	736	567
Pambıqıyağan	1127	713	451	266	217	577	439
Kartofıyağan	3104	3667	1814	1581	15244	12558	4898
Çuğundurıyağan	811	402	547	634	820	7061	1740
100 traktora düşür, ədəd							
Kotan	16	16	23	24	5	6	8
Kultivator	4	4	3	3	0,4	0,5	1
Taxıl-toxum səpən	9	9	9	9	2	2	3
Otbiçən	4	4	6	6	1	1	2

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Statistik məcmuə. Azərbaycanın kənd təsərrüfatı 2018, -65 s.

Cədvəl 1-də əsas kənd təsərrüfatı texnikalarının 1 ədədinə düşən müvafiq bitki əkinlərinin sahəsi, müvafiq bitkilərin 1000 hektar əkin sahəsinə düşən texnikaların sayı göstərilmişdir. 1 traktora düşən əkin sahəsi 2014-cü illə müqayisədə 2015-ci ildə 84%, 1 taxılıyağan kombayna düşən əkin sahəsi 215 %, 1

kartofyığan kombayna düşən əkin sahəsi isə 864 % artmışdır ki, bu da hesab edirik ki, texnikaların istismar müddətini başa vurması və nasaz texnikaların uçotdan çıxarılması ilə əlaqədardır. Məhsul itkisini minimuma endirməkdən ötrü hökumətin dəstəyi ilə son zamanlarda kənd təsərrüfatı istehsalçılarının müasir taxılıyığan kombaynlara əlçatanlığı artmışdır. Statistik göstəricilər traktorlara olan tələbatın qarşılandığını göstərsə də, burada bir sıra məsələlərə diqqət yetirmək lazımdır. Təcrübə göstərir ki, şum, dişli mala və digər dartı qüvvəsi tələb edən texnoloji əməliyyatlar zamanı mühərrik gücü və torpaq örtüyünü tapdalamaq baxımından təkərli traktorlara nisbətən tırtıllı traktorlar daha effektiv təsir bağışlayır. Ölkə üzrə təkərli traktorların əksər hissəsinin mühərrik gücünün kiçik olması onların daşıma, səpin və digər böyük güc tələb etməyən işlərdə istifadəsini zəruri edir. Lakin bu texnikaların gücü çərçivəsindən artıq əməliyyatlarda istifadə edilməsi texnikanın detallarının sıradan çıxmasını sürətləndirməklə əlavə xərclərə səbəb olur. Pambıqyığan kombaynların sayında illər üzrə artımın Cədvəl 2-dən əyani şahidi oluruq. 2016-cı ildən etibarən pambığa strateji məhsul kimi diqqətin artırılması yığım prosesində əlavə texnikaların cəlbini zəruri etmişdir və Dövlət Proqramına uyğun olaraq lizinq yolu ilə son 3 il ərzində 353 pambıqyığan kombayn alınmışdır. Məqsəd pambıq yığımında əl əməyindən istifadənin azaldılması və bu sahədə mexanikləşdirmənin yüksəldilməsi ilə məhsuldarlığı və intensivliyi artırmaqdır. Şəkər çuğundurunun getdikcə əkin sahəsinin artması, yığım prosesinə müvafiq kombaynların cəlb edilməsini şərtləndirmişdir. 100 traktora düşən kotanların sayında 24-dən 5-ə kimi kəskin azalma, yaxın illərdə isə tədricən artma meyli müşahidə olunur. Cədvəl 1 və Cədvəl 2-dən də görüldüyü kimi, digər aqreqatların da sayında 2014-ci ildən 2015-ci ilə keçən dövr ərzində ciddi azalma qeydə alınmışdır. 2016-cı ildən etibarən bu göstəricilərdə irəliləyiş müşahidə olunur. Kənd təsərrüfatının maddi-texniki təchizatı yalnız texnikaların sayının yüksək olmasını deyil, həmçinin qoşqu vasitələrinin və aqreqatların texnikaya mütənasib kəmiyyətini də zəruri edir.

Cədvəl 2.
Əsas növ kənd təsərrüfatı texnikasının parkı

İllər	Traktor	Kotan	Kultivator	Taxıl-toxum səpən	Otbiçən	Otpreslayan
2011	21404	3324	902	1911	882	1516
2012	21073	3278	893	1867	884	1495
2013	23469	5289	732	2132	1438	1707
2014	23090	5507	711	2051	1393	1727
2015	12262	570	49	185	90	476
2016	17043	1002	79	294	128	683
2017	21787	1624	192	603	440	824

İllər	Taxılıyığan kombayn	Pambıqyığan kombayn	Kartofyığan kombayn	Çuğunduruyığan kombayn	Bərk mineral gübrələri dağdınlar	Çilayıcı və tozlayıcılar
2011	1776	38	21	9	114	629
2012	1724	41	18	9	114	622
2013	2143	52	36	10	254	871
2014	2218	86	39	9	245	848
2015	658	86	4	6	19	82
2016	1285	89	5	1	54	130
2017	1621	311	12	8	82	194

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Statistik məcmuə. Azərbaycanın kənd təsərrüfatı 2018, -64 s.

Cədvəl 2-də 2015-ci ilin sonuna olan dövrə bir sıra texnikaların və aqreqatların sayının kəskin azalmasının səbəbləri həddən artıq maraqlıdır. Ehtimal etmək olar ki, 2014-cü ilə aid göstəricidə istismar müddətini başa vurmuş nasaz və yarım nasaz, texniki baxımdan keçməyən texnikaların sayı da ifadə olunmuşdur.

Cədvəl 2 və Cədvəl 3-in müqayisəsində Cədvəl 2-də 2017-ci ilin axırına kotan sayı 1624 ədəd göstərilmişdir. Cədvəl 3-də isə "Aqrolizinq" ASC tərəfindən ən azı son 3 il ərzində lizinq yolu ilə verilən və satılan kotan sayı 2267 ədəddir. Kultivator sayı 2017-ci ilin axırına faktiki olan 192 ədəd göstərilirdi halda, lizinq yolu ilə 2017-ci ilin sonuna 751 ədəd kultivator satılmışdır. Cədvəl 2 və Cədvəl 3-ün müqayisəli təhlili göstərir ki, bir sıra maşınların faktiki sayı lizinq yolu ilə satın alınmış avadanlıqların sayından azdır. Göstərilən bu kənarlaşmanın səbəblərinin aydınlaşdırılması isə əlavə bir araşdırma tələb edir.

Cədvəl 3
"Aqrolizinq" ASC tərəfindən kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılara kənd təsərrüfatı texnikası və avadanlıqlarının lizinqə verilməsi və lizinq yolu ilə satılması, ilin axırına (2011-2017-ci illər)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Traktorlar	929	674	765	1191	1061	1204	1645
Kotanlar	581	651	604	950	759	670	838
Kultivatorlar	22	9	3	16	41	140	751
Səpici aqreqatlar	132	154	239	307	439	565	961
Otbiçənlər	108	121	41	61	162	8	95
Ot preslayanlar	25	7	-	7	73	24	34
Taxılıyığan kombaynlar	20	48	95	514	116	126	2
Gübrəsəpən maşın	26	29	40	39	111	187	92
Çilayıcı və tozlayıcı maşınlar	95	96	50	56	110	231	394
Taxıl-toxum təmizləyicilər	6	12	33	14	30	15	33
Malalar	61	6	22	51	57	226	343
Ot dırmaqları	23	23	17	23	22	51	29
Traktor yedəkləri	25	15	16	23	173	292	1370
Digər kənd təsərrüfatı maşın və avadanlıqları	42	99	111	71	187	310	1245
Satılmış və verilmiş maşınların dəyəri, milyon manat	31,2	28,4	37,9	95,1	59,2	138,7	269,4

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Statistik məcmuə. Azərbaycanın kənd təsərrüfatı 2018, -66 s.

Respublikamızda kənd təsərrüfatı sahəsində ixtisaslaşdırılmış bank-maliyyə sisteminin tam şəkildə fəaliyyətdə olmamasına görə, özəl lizinq şirkətləri uzunmüddətə gəlir gətirən və riskli sahə hesab edilən aqrar sahəyə vəsait yatırmaqda maraqlı deyillər. Aqrar sahədə sığorta mexanizminin geniş vüsət almaması da bu prosesə əngəl törədir. Digər tərəfdən dövlət tərəfindən "Aqrolizinq" ASC-ə texnikanın ilkin dəyərinin 20% ödənilməsi təqdirdə edilən 40 %-lik güzəşt qarşısında özəl lizinq təşkilatlarının qiymətdə rəqabət aparma imkanları daralır.

Regionlarda 20 ildən artıq müddətdə istifadə olunmuş kənd təsərrüfatı texnikalarının xüsusi çəkisinin artıq olması texnika parkının yenilənməsini

zəruri edir. SSRİ istehsalı texnikalar və qoşqu vasitələri Avropa istehsalı müasir texnikalara nisbətə aşağı məhsuldarlığa və izafi xərclərə sahibdir. İstehsalçıların yeni texnika və texnologiyalarla təmini aqrar sahədə məhsuldarlığın artırılmasının başlıca şərtlərindəndir. Texnika çatışmazlığı aqrotexniki tədbirlərin vaxtında yerinə yetirilməsinə, məhsulun itkisiz yığılmasına çətinlik yaradır. Köhnə texnikalar vasitəsilə reallaşdırılan işlər keyfiyyətsiz olduğuna görə, xeyli itkilər olur. Mütəxəssislərin araşdırmalarına görə, traktorun yaşının bir il artması onun xidmətə gəlmə intensivliyinin 11% yüksəlməsinə, təmirə vaxt sərfinin isə 5% artımına gətirib çıxarar. Müşahidələr göstərir ki, əkin sahəsi kiçik olduqda fermerlər texnikadan effektiv istifadədə əziyyət çəkirlər. Çünki təsərrüfatların xırda bölgülər halında mövcud olması buna imkan vermir.

Regionlarda istismar edilən texnikanın etibarlılığının aşağı səviyyədə olması və əsasən keçmiş SSRİ istehsalı texnikaların üstünlük təşkil etməsi texniki qulluğa və təmir işlərinə vaxt sərfiyatını yüksəldir. Son illərdə müasir texnikaların alınmasına diqqətin yüksəldilməsi əlavə sərf olunan istehsal məsrəflərinin minimuma endirilməsinə doğru hesablanan gedişi göstərir. Ölkəyə gətirilən hər bir yeni taxılıqan kombayn mövsüm ərzində ortalama 500 hektar sahədə taxıl

biçinini reallaşdırır bilər. Bu, respublikada əvvəllər geniş istifadə olunan SK-5 "Niva" markalı taxılıqan kombaynların məhsuldarlığından 3-4 dəfə çoxdur. Bu da aqrar sahənin texniki təchizat səviyyəsinin yüksəldilməsini aktual edir. "Aqrolizinq" ASC-nin maddi və texniki resurs təminatında rolu müstəsna olsa da, aqroservis filiallarındakı texniki vasitələrdən görülmüş işlər ümumi tələbatın cüzi hissəsini təşkil edir. Beləliklə, uzun müddət istismarda olan texnikaların sayının artması və onların texniki qulluğunun, əsaslı və cari təmirin aparılmasına ehtiyacın yaranması birbaşa məhsul istehsalçıların, eləcə də aqroservis filiallarının istifadəyə verilən müasir təmir emalatxanalarının ehtiyat hissələrinə olan tələbatını dəqiqləşdirməklə onların gətirilməsinin və satışının təşkil olunmasını vacib edir. Texnikaya olan tələbatın ödənilməsinə yardım göstərilməsi məqsədlə texniki vasitələrin istehsalı üçün zəruri baza və müxtəlif köməkçi ərazi istehsal sahələri yaradılmalı, təcrübəli kadrların hazırlanmasına xüsusi fikir verilməlidir. Buraxılan istehsal vasitələrinin rəqabətqabiliyyətliliyi yüksəldilməli, bu məqsədlə geniş proqramlar icra edilməli, xarici ölkələrin maşınqayırma müəssisələri ilə müştərək istehsalın təşkil edilməsi istiqamətində işlər davam etdirilməlidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalına" dair Strateji Yol Xəritəsi. 2. Aqrar bölmədə lizinqin genişləndirilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 oktyabr 2004-cü il tarixli Sərəncamı. 3. "Aqrolizinq" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə məxsus kənd təsərrüfatı texnikasının və texnoloji avadanlıqların hüquqi və fiziki şəxslərə lizinqə verilməsi və ya lizinq yolu ilə satılması Qaydaları"nın təsdiq edilməsi və "Aqrolizinq" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 31 mart 2005-ci il 58 sayılı qərarı. 4. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. "Azərbaycanın kənd təsərrüfatı 2018" statistik məcmuəsi. 5. Lizinqə alınmış texnikadan istifadənin iqtisadi səmərəliliyinin artırılması yolları. "Strateji islahatlar: qabaqlayıcı vergi siyasəti" mövzusunda Beynəlxalq elmi-praktik konfransın materialları, Bakı, 2017, s. 183-185. 6. Лещенко М.И. Основы лизинга: У-Пособие. М. 2012, 375 с. 7. Dr. Ferudun Kaya. Uluslararası Ticarət və Mühəsibəsi, İstanbul 2011. s. 279-284. 8. www.marja.az - İqtisadi xəbərlər saytı. www.strateq.az - İnformasiya Agentliyi.

Теоретико-методологические аспекты эффективной организации лизинга сельскохозяйственной техники

Р. С. Исмаиллы

В статье рассматриваются теоретико-методологические основы лизинговых услуг в аграрной сфере, преимущества лизинга, определение прав и обязанностей сторон в договоре лизинга и оценка уровня обеспечения страны сельскохозяйственной техникой. В этом направлении было затронуто на существующие проблемы, проведен анализ на основе таблиц и были рассмотрены вопросы по эффективной организации лизинговых отношений.

Ключевые слова: лизинговые услуги, лизинговые платежи, договор лизинга, инвестиции, оперативный лизинг, финансовый лизинг, производственные мощности, финансовые институты, производителей сельскохозяйственной продукции.

The theoretical-methodological aspects of the effective organization of leasing of agricultural machinery

R. S. Ismailli

In the article the theoretical-methodological basics of the establishment of leasing service in the agrarian field, the advantages of leasing, explanation of parties' rights and obligations in the leasing contract, the assessment of country's assurance level with agricultural technology have been reflected. In this direction problems have been touched upon, analysis has been carried out on the basis of the tables and the issues of effective arrangement of leasing relations have been considered.

Key words: leasing service, leasing payments, leasing contract, investment, operational leasing, financial leasing, production facilities, financial institutions, producers of agricultural products.